

Kildedalen Troldbjerg og planterne

Bemærk den halvcirkelformede dalbund og de meget stejle skrænter.
Grundvandet siver ud overalt langs den blå skrævering

Kildedalen

En kildedal er ikke blot en dal med en kilde, men en dal, der er dannet af en eller flere kilder. Længst inde i bunden af denne dal er der flere væld, hvor grundvand trænger frem. Det er det, der er med til at adskille denne daltype fra den mere almindelige vandløbsdal. Kildedalen her har en typisk hestesko-form både i top og bund. Det udsivende grundvand har skyllet sand og jord og andet materiale ud af bakkefoden. Med tiden bliver denne undermineret og skrider ned over et af kildevældene. Vandet transporterer det nedstyrede materiale bort, og kildedalen er blevet en smule større.

Bag kildevældene dannes en meget stejl skrænt, hvilket er tydeligt at se i denne dal.

Kildedalen er én blandt flere i området, der er adskilt af istidsskabt landskab. Tidspunktet for dannelsen af kildedalen ligger efter sidste istid for ca. 11.000 år siden og foregår stadig. Læg mærke til, hvorledes sandskorn hele tiden transporteres i bunden af vandløbet - ses lettest på skift i de mørke linier på baggrund af lysere sandbund.

Længere fremme er vandstrømmen blevet så kraftig, at kun større sten ligger tilbage i bunden af vandløbet, småsten og sand er transporteret videre frem mod Gjærn Å.

Kildedale er fåtallige i Danmark, men flere findes i Midtjylland.

Adgangen til bunden af kildedalen sker over et fugtigt moseagtigt område, hvor der bl.a. vokser vandmynte, hjortetrøst, kærtidsel og tørstetræ.

Vandmynte

En almindelig plante ved søer og vandløb og i sumpområder. Den foretrækker lysåbne steder med fugtig og gerne mudret bund. Blomstrer juli til september med violette blomsterstande. Den breder sig ved mange grenede underjordiske udløbere. Planten dufter kraftigt af mentol ved berøring pga. dens indhold af æteriske olier. Disse olier anvendes i medicin og levnedsmidler. Desuden indeholder planten garvestoffer.

Har også været kaldt tudsemynte, da den vokser de steder, hvor tudser og frøer holder til.

Vandmynte blev tidligere også kaldt tudsemynte

Hjortetrøst

En kraftig plante op til 1½ meter høj med rødbrun stængel, der lever på fugtig, næringsrig bund i skove og moser og blomstrer med små lys-røde kurveblomster fra juli til september. Det er en vigtig trækplante for mange sommerfugle og andre insekter, på jagt efter honning og pollen. Plantens latinske navn, *Eupatorium cannabinum*, minder om, at bladene på hjortetrøst har en vis lighed med hampblade. Planten indeholder bitterstoffer og har været brugt medicinsk. Den er almindelig på Øerne og i Østjylland, ellers temmelig sjælden.

Hjortetrøst er dannet af den danske botaniker Viborg i 1793 ud fra det ældre navn Hjortekløver, der hentyder til en krønike fra den græske oldtid, hvor en hjort, der er blevet såret af en pil, går hen til urten og æder af den; herefter løsner pilen sig fra såret, og hjorten bliver rask.

Hjortetrøst kurerede engang en anskudt hjort

Kærtidsel

Kærtidsel er en flerårig urt, dvs. planterne først er udviklet efter to år, hvorefter de blomstrer og dør. Den sætter således kun frugt en gang, hvorefter den går til grunde.

Hvor kærtidsel vokser i "kold" jord, udvikler den sig imidlertid først til blomstring over 4-5 år. Det er typisk for et kildeområde, hvor grundvandet trænger frem til overfladen. Jordtemperaturen ligger da konstant på 7-8 grader C.

Den vokser i moser og enge og er en ca. 1 m høj, opret plante med tornet stængel, stærkt tornede blade og små kurve af mørkerøde blomster.

Kærtidsel blomstrer fra Sankt Hans og fremefter

Tørstetræ

En lille busk eller buskagtigt træ. Navnet var oprindelig trøste, der hentyder til et frønnet træ, idet træet har en muggen lugt. Barken har været anvendt til farvning og tørret bark har været anvendt som afføringsmiddel. Desuden blev veddet anvendt til fremstilling af trækul, der indgik i produktionen af sortkrudt.

Blomstrer fra maj og hele sommeren. Efter blomstring ses små runde bær, der først er grønne og senere skifter farve til rød og sort. Bærrene er uspiselige.

Tørst trives næsten overalt i næringsfattig jord

Gjern Natur

